

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН ЗВЕЗДЕН АКВАРИУМ

Превод от руски: Саша Никифорова, 1975

chitanka.info

Трети месец над него кръжаха звездите. Трети месец той беше център на въртенето на светилата, ос на мирозданието, избраник на Птолемеевата Вселена. В действителност значеше по-малко от пращинка и счупените ребра го боляха.

От онова, което е било след аварията, бе запазил само впечатлението за дълго безсъзнание и болка, когато пълзеше в скафандъра по разбития кораб, напразно зовеше и търсеше другарите си. Действителността очевидно е била малко по-друга. В ония първи часове, както после разбра, той бе извършил чудовищно много неща. Но от старанието да осигури в помещението топлина и въздух в паметта му оцеляха само проблясъци за усилията.

Много по-късно си постави диагнозата: сътресение на мозъка. А да определи причината за аварията така и не успя. Беше ли тя свързана с маневрирането и с грешка на пилота? Или двигателят бе отказал в критичния момент? Не успя да разбере и как са загинали двамата му другари. Те бяха останали в отсека, върху който бе попаднал ударът.

Преломът, с който започва оздравяването, настъпи внезапно. Той се пробуди и стана. Тялото го болеше, но главата му беше ясна. Добра се до креслото пред илюминатора и седна. Видя чернотата, звездите в нея и скалите. После ги гледаше стотици пъти. Скалите бяха неподвижни, а звездите се въртяха (всъщност всичко беше, разбира се, точно обратното). Звездите изгряваха и залязваха — всякога от едно и също място. На интервали чертаеше дъга миниатюрно слънце. Бледите му лъчи пълзяха по мрака на черните масиви и скоро изчезваха, за да възникнат неизбежно отново, да извървят предишния път. Всичко се повтаряше все същото десет, сто, хиляда пъти, постоянно, с несъкрусима отмереност. На човека това изглеждаше като въплъщение на механичен порядък. Най-идеалният, най-тъпият порядък, който може да си представи въобръжението. Тя не оставаше място за случайността и значи за надеждата.

И човекът разбра това. Той мъжествено прие фактите. Никой не ще се сети да го търси на астероид. А дори и да хрумне някому подобна мисъл, нали неговият астероид не е нанесен в каталозите и следователно не съществува за човечеството.

Той загледа с ненавист звездите. Тяхната насмешлива светлина не оставаше нито топлина, нито надежда. Затвори в изнемога очи. Бясното туптене на сърцето бавно утихна. Стана бавно и започна да

инвентаризира имуществото си. Отрязва миналото. Сега вършеше всичко спокойно и безучастно. Дори не затова, че от резултата зависеше неговата съдба, а защото усърдната дейност придаваше на минутите някакъв смисъл и отчасти го избавяше от безплодните размишления.

Той дълго разтребва, пъшкайки от болка, завираше се в най-тесните ъгълчета. Навсякъде беше хаос, тържество на безпорядъка. Но изобщо не му беше зле. Нямаше и сянка от страх, не преживяваше така, както би трябвало да преживява човек на негово място.

Най-сетне работата беше свършена. Храна имаше за много месеци. От деветте акумулаторни батерии четири бяха оцелели. Този запас му осигуряваше за дълго топлина. Ако естествено не изразходва енергията за нещо друго. А ще трябва да изразходва. Системата за регенерация на въздуха, без който не би преживял и минута въпреки вероятностите, креташе. Слабо като пулс след шок, но откакто я понагласи в отсека, можа да се установи онова равновесие на средата, което възниква в аквариума.

Аквариум! Този образ изведнъж го порази и той нервно се разсмя. Аквариум! Аквариум! Единственият, неповторим аквариум сред звездите. Това е толкова смешно... Аквариум, в който вяло се премята рибата Петров. Личната, частната риба на господата бога. Вместо лампички го осветява миниатюрното слънце. Тя се блъска в стените, мърда и за нещо си мисли. Една такава забавна рибка...

Той подскочи разярен. Аквариум? Риба? Сега ще им покаже!

Кому ще покаже? На природните закони? Че той не е риба?

Огледа се замаяно, сякаш искаше да избяга. Всичко е безполезно и затова от двете безполезности трябва да избере по-добрата.

Така той реши да живее. И не просто да живее, а да записва всичко, което става с него. Записките биха могли да послужат на онези, които ще дойдат тук след много години. За какво — не знаеше, просто вярваше, че ще послужат, трябваше да послужат. По такъв начин животът придобиваше смисъл, а друго не му и трябваше. В края на краищата всички хора са смъртни.

Оттогава изминаха два месеца, а му се струваше, че е изминала вечност. Разтребваше, поправяше повредите, мърмореше под нос, играеше сам със себе си шах. Понякога му се счуваха гласове, привиждаха му се фигури, но знаеше, че това се случва в самотата, и

не се плашеше. Най-много го дразнеше благият глас, който отегчително го убеждаваше, че всички хора са риби в аквариум, само че не забелязват това, а на него, Петров, му е оказана тази милост да забележи. Той записваше и тия разговори.

И въпреки всичко не помисляше дори да се предаде. Всякога е бил упорит. Изливаше болката си в записките. Това беше най-главната и най-нужна работа. Записките протягаха нишката към бъдещето, към тия, които никога нямаше да види, но които ще прочетат и ще разберат повече от това, което е съумял да изрази с думи. Така продължаваше животът. Звездите се движеха все тъй монотонно, във външния свят не се случваше нищо, но с времето забеляза, че мястото на залеза и изгрева на звездите постепенно се измества. Той знаеше, че микроскопичните изменения в това, което виждаше навън, трябва да съществуват. И все пак фактът някак си го поразил. Абсолютният порядък се пропука! Мислите му отдавна течаха не така, както преди и проблемата му се стори нова и привлекателна. Какво излезе? Законите на природата не са неизменни, постоянни и всевластни. А щом е така, всичко трябва да се движи в кръг, нищо ново не бива да се случи. По принцип. Защото новото би било отрицание на предишните правила, а те нали са непоклатими? Но в света постоянно възниква нещо ново, което преди не е съществувало. Звезди не е имало — те са се появили. Зародил се е животът. После разумът. Как да съчетаеш всичко това? Или кръгът е тъй необятен, че човешките очи обхващат само нищожна част от циферблат, а после приемат за ново повторението на старото? А може да е иначе? Може би над всички закони стои най-главният закон — законът на развитието?

Слънцето също измени траекторията си и започна да наедрява. За миг пламна надеждата, че орбитата на астероида ще го приближи към Земя, Марс или други обитаеми тела. Впрочем надеждата веднага изгасна. Дори това да стане, то ще се случи след много месеци, когато ще е все едно. Все пак се опита да изчисли орбитата на астероида. Но ясно разбра, че не бива да очаква никакво приближаване до обитаеми светове.

Скоро стана свидетел на още една промяна. Както обикновено седеше и наблюдаваше движението на светилата, когато, удивен, видя, че две звезди, преди да се гмурнат зад хоризонта, плахо заблещукаха. Не повярва на очите си и зачака. После разбра какво означава това.

Стана по-топло и сега Слънцето за броени минути успяваше да нагрее скалите. Там очевидно имаше някъде лед. От нямане какво да прави започна да изчислява ще създаде ли изпарението някакво подобие на атмосфера. Излезе, че няма да създаде. Неизвестно защо това го разстрои. Обиди го. Просто го лишиха от едно зрелище! По-хубаво би било да се превърне в комета. Та макар и най-невзрачната. Ще мъждука в телескопите, ще привлече вниманието на двама-трима астрономи. Ще започват да го наблюдават, ще го нанесат в каталозите, ще го класифицират. Тоест не него, разбира се, но все пак е забавно. Седи си някакъв астроном, гледа в оптичната тръба, изчислява незначителната комета и дори не подозира, че това не е никаква комета, а звезден аквариум, от който му маха човекът Петров. Как би опулил очи астрономът, ако някой му пошепне каква е всъщност работата! Но комета няма да има. Нито обикновена, нито необикновена... никаква. Със законите не се спори. Кометата Петров няма да се осъществи и не си струва да мисли по това.

Като въздъхна и се наруга за глупавите мисли, той стана и понечи да се отдалечи от илюминатора, когато изведнъж се вкамени, вцепени. *Ако астероидът сам не може да се превърне в комета, защо той да не го превърне?*

Ударът беше тъй силен, че изплашено затвори очи. Що за магия е това? Какъв бяс го подтиква? Нима е възможно? И в съзнанието му пак като мълния проблесна *възможно е!*

Обзет от слабост, той седна в креслото.

Какво собствено представлява една комета? Дълга газова опашка, която се провесва от лъчите на Слънцето. Ледената глава се изпарява и от нея като дим от клада се провлачва шлейф. Това е всъщност всичко. Но нима би могъл да разгори клада?

Той скочи и се замята като при зъбобол. Да допуснем, че му се удаде да запали нещо на повърхността. За тая цел трябва да излезе навън... Добре, но после, после... Изпаренията, които окръжават астероида с мъгла, бързо ще се разнесат, нали тук почти няма притегляне. Значи и опашка няма да има... Вярно, може да измайстори нещо като форсунка и да отправи струята на газовете точно в едно направление. Понеже притеглянето е нищожно, зад астероида ще се проточи опашка. А после, какво? Трябва му дълга, много дълга опашка, за да забележат астрономите кометата. Невероятни трудности

и защо? За да се позабавлява? Изглежда е подлудял. Макар че... Като забележат комета на такова разстояние от Слънцето, астрономите непременно ще се удивят и ще се заинтересуват: откъде е дошло това и защо не е по правилата? Но и наум няма да им дойде, че това е *дим от клада*.

С невероятни усилия на волята Петров се застави да не мисли повече на тая тема. Да забрави... И изведнъж се почувствува опустошен. Напласти се такава мъка, че всичко му стана безразлично. А накрая всичко в него се разбунтува. Може ли да си мисли? Да мечтае, да фантазира, да се надява? Или в неговото положение и това дори не бива?

Опашката трябва да бъде дълга. Колко? Милиони, десетки милиони километри ли? Ами, не! Той не се кани да прави зрелище в небесата. Сега астероидът му най-вероятно не се вижда дори с най-добрите извънатмосферни телескопи. Не защото е малък, а защото твърде слабо отразява светлината. Трябва да повиши яркостта му поне два пъти, за да стане той мъждива, но все пак забележима звезда. Това не е трудно, но нищо няма да спечели — просто автоматичният регистратор ще нанесе в каталога още един астероид. Значи опашката трябва да е много по-дълга от напречното сечение. Тогава астероидът му ще бъде видян като комета. Но нали той е само няколкостотин метра! Следователно опашката...

Не може да бъде, тук има нещо невярно. Спокойно, спокойно... Да направим опашка хиляда пъти по-дълга от напречното сечение. Това е всичко на всичко няколкостотин километра газопрашен шлейф. Всичко на всичко!

Той не повярва на себе си. Преизчисли. Все същото. Че нали това е размерът на най-големите астероиди — Церера, Веста, а те прекрасно се различават в телескопа. Неговата комета веднага ще обърне внимание! Веднага! Какво да направи, какво може да направи, какво трябва да направи, та на всички да стане ясен смисълът на тая комета? Дим от клада, дим от клада... Червен или бял, сигнален?... Аа! Опашката трябва да е оцветена, *опашката трябва да е оцветена*. На кораба има колкото щеш вещества. Емайълът по стените, пластмасата на ръчките, изолацията — малко ли е. Може да получи всякакви оттенъци на дима! Остава да избере някой абсолютно немислим цвят. За да се хванат учените за главата... Стоп! Да речем, че

ще се хванат. Но кораб в кометата няма да потърсят. Опасно е да се вреш в мъгливите ѝ глъбини, пък и защо? Случват се комети жълти, червеникави, сега ще се появи синьозелена на точки. Любопитно, но какво от това? В природата всичко се случва.

Значи трябва да създаде комета, която не съществува и не може да съществува. Да кажем, с опашка, проточена не към Слънцето, а обратно. Оцветена като дъгата. Мигаща. Точка — тире — точка: „Тук съм аз, Петров...“

Комета във формата на паунова опашка. Прекрасно! Примигваща!... Той радостно се засмя. Каква суматоха ще вдигне! Каква суматоха!

Горелка ще изработи. В кораба има толкова неща, а горелката е толкова примитивна работа, че ще бъде последният нескопосник, ако не я скалъпи. Да излезе също не е проблема — какво като излети част от въздуха? Резервите от кислород ще възстановят загубата. Да, но как ще запали тогава кладата?

О, мъчнотията не е в това. Плътноста на кометната опашка не се различава от разреждения вакуум. Може да намери вещества, които горят без кислород или го съдържат в себе си. Може да ги запали с електрически заряд, да фокусира върху им лъчите на Слънцето. Така или иначе ще успее да преодолее това препятствие. Но за сметка на какво ще създаде тяга, достатъчно силна, за да образуват газовете шлейф? Само за сметка на въздуха, който му е нужен за дишане и който той ще изгуби, ако излезе...

Ако искаш — крещи! Бий си главата в стената — уравнението е неумолимо. Той няма резерви за всичко. Или — или, да бъде проклето всичко!

Не забеляза, че крещи. Несправедливо е! Чудовищно! Но нали сам себе си мами с надеждата? Тогава за какво крещи?... Може би ако изработи покрит вход и измайстори помпа за изсмукване... Дълго, сложно, и само за да...

За да изнесе горелката. *А защо горелката трябва да е навън?!*

Тъпак, идиот — ето какво е той. Трябва само едно малко отворстие в стената. Миниатюрно. Сопло. И регулатор, който на равни промеждутъци от време да изхвърля точно отмерени порции... вода. Да, да! Лекият тласък на въздуха като пружина на катапулта ще изстреля капчиците, които веднага ще се изпарят и ще се разсеят като

ярки кристалчета лед. Или дори не така — просто един детски воден пистолет, тогава и въздух няма да му трябва. Само това е нужно, но това после, по-късно все ще успее да премисли и да усъвършенствува както трябва. Ако изчисли правилно (а законите на природата сега са на негова страна!), сияещият стълб с всеки нов изстрел ще расте и ще расте, защото има компресор и следователно може да получи прилично налягане! А водата ще му стигне, нали запасите от нея са предвидени за трима... И не му трябва никаква паунова опашка. Съществуват спектрографи и спектрограми, които ловят милиардни частици примеси. А в лабораториите не седят кретени, нали? Просто трябва да добави нещо във водата. Какво? Та макар и флуораминовата паста, с която пише...

В опашката на кометата му астрономите ще забележат следи от мастило!

И това ще го спаси!

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 14/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.